

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 570/2021-74

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Dudíša a zo sudcov Libora Duľu a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátskou kanceláriou Hillbridges, s. r. o., Sedlárska 1, Bratislava, IČO 36 799 327, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Martin Čabák, LL.M., proti výroku II uznesenia Okresného súdu Košice I č. k. 26 Cb 17/2019 z 24. mája 2021 takto

rozhodol:

1. Výrokom II uznesenia Okresného súdu Košice I č. k. 26 Cb 17/2019 z 24. mája 2021 **boli porušené** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Výrok II uznesenia Okresného súdu Košice I č. k. 26 Cb 17/2019 z 24. mája 2021 **zrušuje a vec vracia v rozsahu zrušenia** Okresnému súdu Košice I na nové konanie.
3. Okresný súd Košice I **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **691,34 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka označená v záhlaví tohto nálezu sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 13. augusta 2021 domáhala vyslovenia porušenia čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) výrokom II napadnutého uznesenia Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) označeného v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľka požadovala zrušenie výroku II napadnutého uznesenia okresného súdu

a vrátenie vecí týkajúcej sa predmetného výroku na ďalšie konanie. Súčasne navrhla priznanie náhrady trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovateľka sa žalobou doručenou okresnému súdu 15. marca 2019 domáhala proti žalovanej obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „žalovaná“ alebo „zúčastnená osoba“), zaplata sumy 1 634 922,62 eur s príslušenstvom z titulu bezdôvodného obohatenia za stanovené obdobie od 1. januára 2014 do 30. júna 2016, ako aj priznania nároku na náhradu trov konania v plnom rozsahu. Požadované právo sťažovateľka odôvodňovala platbami, ktoré žalovanej uhradila za prístup do distribučnej sústavy tzv. G-komponentu na podklade vyhlášky Úradu pre reguláciu sieťových odvetví č. 221/2013 Z. z., ktorou sa ustanovuje cenová regulácia v elektroenergetike v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 221/2013 Z. z.“). Relevantná časť citovaného právneho predpisu bola nálezom ústavného súdu č. k. PL. ÚS 17/2014 z 22. júna 2016 vyhlásená za nesúladnú s ustanoveniami ústavy a Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

3. Návrhom na zmenu žaloby z 30. júna 2020 sa sťažovateľka domáhala rozšírenia uplatneného práva na vydanie bezdôvodného obohatenia o platby za ďalšie bezprostredne nadväzujúce obdobie od 1. júla 2016 do 31. decembra 2016 v sume 169 443,78 eur s príslušenstvom.

4. V predmetnom návrhu sťažovateľka zdôraznila, že neexistujú dôvody na nevyhovenie návrhu na zmenu žaloby, keďže výsledky doterajšieho konania môžu byť podkladom na konanie o zmenenej žalobe (i), na konanie o zmenenej žalobe nie je vecne alebo kauzálne príslušný iný súd ako konajúci súd (ii) a zároveň sťažovateľka ako žalobkyňa rozširuje žalobný nárok v súvislosti s bezdôvodným obohatením žalovanej na úkor žalobkyne za dodatočné obdobie (bezprostredne nadväzujúce na obdobie, ktoré bolo predmetom pôvodného petitu), pričom toto rozšírenie žalobkyňa odvodila od už tvrdeného skutkového a právneho stavu (tzv. kvantitatívna zmena žaloby).

5. Návrhom na zmenu žaloby z 29. decembra 2020 sa sťažovateľka domáhala opätovného rozšírenia uplatneného práva na vydanie bezdôvodného obohatenia o platby za ďalšie bezprostredne nadväzujúce obdobie od 1. januára 2017 do 31. decembra 2017.

6. V predmetnom podaní sťažovateľka uviedla, že právo na vydanie bezdôvodného obohatenia o platby G-komponentu ňou uhradené za obdobie do 31. decembra 2017 uplatňuje proti žalovanej na základe rovnakých rozhodujúcich skutkových tvrdení, t. j. na základe rovnakej argumentácie, ktorá je obsahom žaloby a repliky.

7. O návrhoch sťažovateľky z 30. júna 2020 a 29. decembra 2020 rozhodol okresný súd výrokom II napadnutého uznesenia tak, že tieto zamietol.

8. V relevantnej časti napadnutého uznesenia v kontexte výroku II okresný súd zdôraznil, že s prihliadnutím na to, „že výsledky doterajšieho konania nemôžu byť podkladom na konanie o zmenenej žalobe, keďže nároky vznikli po podaní žaloby na súd a na základe nových dôkazov (faktúr a výziev), sú návrhy žalobcu na zmenu žaloby z dní 30.06.2020 a 29. 12. 2020 zamietol.“

II. Argumentácia sťažovateľky

9. Sťažovateľka namieta, že okresný súd sa žiadnym zrozumiteľným a presvedčivým spôsobom nevysporiadal s jej argumentáciou o tom, že výsledky doterajšieho konania môžu byť podkladom na konanie o zmenenej žalobe. Výrok II napadnutého uznesenia okresného súdu je odôvodnený len strohým konštatovaním, pričom svoj záver okresný súd nijako argumentačne nerozvíja a detailnejšie ho nevysvetľuje.

10. Podľa sťažovateľky výrok II napadnutého uznesenia je nedostatočne odôvodnený a arbitrárny. Okresný súd podľa sťažovateľky výrok II napadnutého uznesenia nevysvetlil súladne s ústavnoprávnym rámcom požiadaviek na kvalitu rozhodnutí súdov, ktoré vyplývajú z ustálenej judikatúry ústavného súdu, ako aj z ustanovení relevantných procesných kódexov [najmä § 220 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“)].

11. Okresný súd žiadnym spôsobom nevysvetlil, z akých dôvodov v štádiu konania, keď nebolo nariadené ani prvé pojednávanie, považoval prvotné žalobou uplatnené nároky na vydanie bezdôvodného obohatenia za odlišné od tých nárokov, ktoré si sťažovateľka uplatnila zmenami žaloby. V danom procesnom štádiu okresný súd nevykonal žiadne dôkazy, výsluch svedkov či iné dôkazné prostriedky. Zmena žaloby by preto neznamenala potrebu doplnenia už vykonaného dokazovania ani by konanie nepredĺžila. Po prípadnom pripustení zmien žaloby by sa totiž okresný súd musel vysporiadať s rovnakými právnymi a skutkovými otázkami (vznik bezdôvodného obohatenia, existencia zmluvy o distribúcii elektriny, platnosť faktúr a ich faktické úhrady). V prípade rozšírenia žalobou uplatneného nároku je nehospodárne nútiť žalobcu, aby uplatňoval nárok v novom konaní.

12. Rovnako ani nešpecifikoval, ktoré výsledky doterajšieho konania nepovažoval za vhodný podklad pre rozhodovanie o zmenenej žalobe. Sťažovateľka pritom v samotných návrhoch dokumentovala, že ide o nároky s rovnakým právnym základom, ktoré sa vzájomne líšia len okamihom, keď došlo k vyplateniu platieb.

13. Aj keď okresný súd rozhodoval o zmenách žaloby len na základe svojich úvah a predbežného hodnotenia dôkazov, takže nešlo o rozhodovanie vo veci samej podľa prísnejších pravidiel na hodnotenie dôkazov, neznamená to, že mu bolo dovolené úplne opustiť povinnosť riadneho, zrozumiteľného a presvedčivého odôvodnenia.

14. Porušenie princípu právnej istoty a legitímneho očakávania sťažovateľka odôvodňuje existenciou rozhodnutí Okresného súdu Bratislava I a Okresného súdu Žilina vydaných v konaniach, ktorých predmetom je nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia spočívajúceho v platbách poplatkov za tzv. G-komponent, v ktorých súdy za skutkovo a právne totožného stavu o návrhoch sťažovateľky na zmenu žaloby konštatovali, že ide o navýšenie istiny z titulu bezdôvodného obohatenia založeného na totožnom skutkovom a právnom základe a že výsledky doterajšieho konania môžu byť podkladom o zmenenom návrhu (uznesenia Okresného súdu Bratislava I č. k. 33 Cb 47/2019 z 24. augusta 2020 a Okresného súdu Žilina č. k. 44 Cb 20/2019 z 1. apríla 2020). Podľa sťažovateľky stav, keď súdy prvej inštancie rozhodnú o skutkovo a právne zhodnom návrhu na zmenu žaloby odlišne, nie je ústavne udržateľný a ako taký je rovnako nežiaduci.

15. Podľa sťažovateľky procesnoprávne predpisy umožňovali okresnému súdu rozhodnúť o zmene žaloby aj mimo pojednávania a poveriť rozhodnutím v danej veci vyššieho súdneho úradníka. Vhodnosť takéhoto postupu sťažovateľka odôvodňuje poukazom na efektívnosť a hospodárnosť konania. Zároveň zdôrazňuje, že uvedeným spôsobom by sa umožnilo sťažovateľke uplatniť proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka opravný prostriedok. Uvedeným spôsobom by tak sťažovateľke ostalo zachované právo podať opravný prostriedok – sťažnosť podľa § 239 ods. 1 CSP. Keďže k takémuto postupu nedošlo, sťažovateľka nemá inú možnosť, ako výrok II napadnutého uznesenia okresného súdu napadnúť ústavnou sťažnosťou.

16. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 570/2021 z 9. novembra 2021 bola ústavná sťažnosť sťažovateľky v časti namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru výrokom II napadnutého uznesenia okresného súdu prijatá na ďalšie konanie a vo zvyšnej časti odmietnutá.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

17. Na výzvu ústavného súdu č. k. IV. ÚS 570/2021-46 z 15. novembra 2021 sa k ústavnej sťažnosti prípisom č. k. 1SprV/738/2021 z 1. decembra 2021 vyjadril predseda okresného súdu, ktorý v stručnosti po oboznámení sa so stavom prejednávanej veci v podstatnom poukázal na stanovisko zákonného sudcu z 30. novembra 2021 pripojené k prípisu, podľa ktorého návrhy na zmenu žaloby boli zamietnuté s odôvodnením, že výsledky doterajšieho konania nemôžu byť podkladom pre konanie o zmenenej žalobe, keďže nároky vznikli po podaní žaloby na súde a na základe nových dôkazov (faktúr a výziev), takže sťažovateľka ako žalobkyňa nemôže byť ukrátená na svojich právach z dôvodu, že môže podať novú žalobu na uplatnenie svojich práv.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

18. Na výzvu ústavného súdu č. k. IV. ÚS 570/2021-47 z 15. novembra 2021 sa k ústavnej sťažnosti podaním doručeným 1. decembra 2021 vyjadrila zúčastnená osoba, ktorá napadnuté uznesenie okresného súdu považuje za ústavne konformné.

19. K námietke arbitrárnosti a nedostatočnosti odôvodnenia poukazuje na skutočnosť, že napádané rozhodnutie je procesným rozhodnutím, ktoré má v súlade s § 236 CSP obsahovať iba stručné odôvodnenie, keďže na procesné uznesenia nie sú kladené tie isté kvalitatívne nároky, ako na rozhodnutia meritorne. Osobitne zdôrazňuje, že termín „výsledky doterajšieho konania“ nemožno zužovať iba na „výsledky vykonaného dokazovania“. V tejto súvislosti poukazuje na skutočnosť, že každá zo strán predložila písomné podania vo veci samej, ktoré nadväzovali na podanú žalobu týkajúcu sa vymedzeného obdobia od 1. januára 2014 do 30. júna 2016. Ak by došlo k pripusteniu zmeny žaloby, potom by okresný súd musel oba návrhy spoločne s novými dôkazmi zaslať zúčastnenej osobe na vyjadrenie, pričom zúčastnená osoba by potom na svoju obranu mohla do konania vniesť nové argumenty a dôkazy, ktoré dosiaľ neuplatnila. Záver okresného súdu o tom, že výsledky doterajšieho konania neboli podkladom na konanie o zmenenej

žalobe, preto podľa zúčastnenej osoby nemožno považovať za arbitrárny. Pre rozhodnutie o zmenenej žalobe by totiž okresný súd musel vyhodnotiť aj nové skutočnosti a dôkazy, ktoré sťažovateľka uviedla a predložila až v návrhoch na pripustenie zmeny žaloby. Poukazuje v tomto smere aj na § 167 CSP, podľa ktorého všetky rozhodujúce skutočnosti a dôkazy majú byť stranami uvedené, resp. dôkazy označené v dvoch písomných podaniach. Ak niektorá zo strán opomenie uviesť nejakú skutočnosť alebo označiť dôkaz už v týchto podaniach, vystavuje sa riziku, že súd použije sudcovskú koncentráciu konania a na takú skutočnosť alebo dôkaz nebude prihliadať. Keďže sťažovateľka odôvodnila svoje návrhy na pripustenie zmeny žaloby skutočnosťami a dôkazmi, ktoré netvrdila a nepredložila vo svojich písomných vyjadreniach podľa § 167 CSP, išlo o nové v konaní dosiaľ netvrdené a neoznačené skutočnosti a dôkazy, a preto ani napadnuté uznesenia okresného súdu nemožno považovať za arbitrárne, keďže nasledoval koncepciu zamýšľanú zákonodarcom, v zmysle ktorej rozsah rozhodujúcich skutočností a dôkazov už bol v konaní vymedzený v doterajších písomných podaniach strán. Sťažovateľka odôvodnila svoje návrhy na zmenu žaloby novými skutočnosťami a dôkazmi, a preto je záver okresného súdu, že výsledky doterajšieho konania nemôžu byť podkladom pre konanie o zmenenej žalobe, správny.

20. Zúčastnená osoba nepovažuje ani tvrdenie sťažovateľky o tom, že navrhovaná zmena žaloby spočíva na rovnakých skutkových a právnych dôvodoch, za pravdivé. Uvádza, že vyhláška č. 221/2013 Z. z., z ktorej sťažovateľka vyvodzovala svoju povinnosť platiť G-komponent, stratila účinnosť 21. júla 2016, pričom ak sťažovateľka aj po tomto vymedzenom období G-komponent uhrádzala, robila tak na základe skutočnosti odlišnej. Za absurdné považuje tvrdenie, že k úhrade došlo v období od 21. júla 2016 do 31. decembra 2017 na základe vyhlášky č. 221/2013 Z. z., ktorá už v danom čase nebola účinná. Skutkový a právny základ pôvodnej žaloby teda nie je podkladom pre konanie o sťažovateľkinej navrhovanej zmene, a to v dôsledku odlišného skutkového a právneho základu veci.

21. Podľa zúčastnenej osoby k zásahu do práv zaručených ústavou, listinou a dohovorom nemohlo dôjsť, keďže sťažovateľka mohla a stále môže podať osobitnú žalobu, ktorou by uplatnila nároky za obdobie od 1. júla 2016 do 31. decembra 2017. Právo na prístup k súdu jej preto zostáva zachované. Sťažovateľka dokonca aj v čase podania pôvodnej žaloby mohla svoje nároky za obdobie od 1. júla 2016 do 31. decembra 2017 uplatniť už v pôvodnej žalobe. Napadnuté uznesenie okresného súdu preto nepredstavuje taký zásah, ktorý by dosahoval intenzitu porušenia označených práv.

22. K námietke porušenia princípu právnej istoty a legitímnych očakávaní zúčastnená osoba zvyrazňuje, že koncept právnej istoty sa spája s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít, a nie prvoinštančných súdov rozhodujúcich dokonca mimo merita veci. Odlišný procesný postup okresného súdu v porovnaní s procesným postupom iného súdu prvej inštancie v inom, aj keď podobnom konaní, nepredstavuje porušenie princípu právnej istoty sťažovateľky.

23. Napokon k námietke o tom, že vo veci mal rozhodnúť vyšší súdny úradník, zúčastnená osoba poukazuje na ustanovenia zákona, ktoré sudcovi neukladajú povinnosť, ale možnosť poveriť rozhodovaním o návrhu na pripustenie zmeny žaloby vyššieho súdneho úradníka. Z uvedeného dôvodu bol postup pri rozhodovaní vo veci návrhov sťažovateľky na zmenu žaloby plne v súlade so zákonom, a teda aj v súlade s označenými právami.

24. Na podklade už citovaných skutočností zúčastnená osoba nepovažuje ústavnú sťažnosť za dôvodnú, a preto navrhuje, aby jej ústavný súd nevyhovel.

III.3. Replika sťažovateľky:

25. Svoje názory k vyjadreniam okresného súdu a zúčastnenej osoby prezentovala sťažovateľka v replike doručenej ústavnému súdu 23. decembra 2021.

26. Vyjadrenie okresného súdu je podľa sťažovateľky len mechanickým a formálnym zopakovaním pôvodného neodôvodneného záveru obsiahnutého v napadnutom uznesení, a preto je ho potrebné považovať za bezobsažné. V podstatnom k tvrdeniu okresného súdu o možnosti podať vo veci ďalších nárokov novú žalobu zdôraznila, že je nehospodárne, aby súd nútil stranu uplatniť si nároky novou žalobou. Sťažovateľke by tým vznikali ďalšie trovy a vzniklo by aj ďalšie zbytočné súdne konanie o zhodných nárokoch, v ktorom by sporové strany museli uplatňovať totožné prostriedky procesného útoku a procesnej obrany. Uvedené je však v rozpore s princípom hospodárnosti a efektivity súdneho konania.

27. Zákonná požiadavka vyplývajúca z § 236 CSP podľa sťažovateľky v žiadnom prípade neznamená, že súd môže úplne opustiť požiadavku na kvalitu odôvodnenia rozhodnutia. Pri rozhodovaní o návrhu na pripustenie zmeny žaloby Civilný sporový poriadok predpokladá zo strany súdu právne posúdenie o tom, či výsledky doterajšieho konania môžu slúžiť ako podklad pre konanie o zmenenej žalobe, pričom nevyhnutné je právne posúdenie zachytiť v odôvodnení samotného rozhodnutia. V opačnom prípade trpí rozhodnutie vadou nedostatočného odôvodnenia. Posúdenie predmetných otázok pritom v odôvodnení napadnutého uznesenia úplne chýba.

28. Tvrdenie zúčastnenej osoby o tom, že zmeny žaloby sú založené na inom skutkovom a právnom základe ako pôvodná žaloba, považuje sťažovateľka za špekulatívne a neodôvodnené.

29. Neobstojí ani argumentácia o tom, že sťažovateľka odôvodňovala zmenu žaloby skutočnosťami a dôkazmi, ktoré v žalobe a replike netvrdila, prípadne neoznačila. Sťažovateľka neprekladala nové tvrdenia a dôkazy, uplatňovala len ďalšiu časť nároku, ktorú sa v pôvodnej žalobe rozhodla ako *dominus litis* neuplatniť. Z uvedeného dôvodu sa nemožno odvolávať na ustanovenia o koncentrácii konania.

30. Sťažovateľka zotrváva na názore o neodôvodnenosti napadnutého uznesenia, a to z dôvodu absencie akéhokoľvek posúdenia a vysvetlenia, z akých dôvodov nie sú výsledky doterajšieho konania dostatočným podkladom pre konanie o zmenenej žalobe, zvlášť ak vo veci nebolo ani nariadené pojednávanie. Zúčastnená osoba tak vo svojom vyjadrení uvádza len špekulácie a domnienky o možných úvahách súdu pri rozhodovaní o zmene žaloby a nahrádza právne posúdenie, ktoré mal deklarovvať v napadnutom uznesení samotný súd.

31. K porušeniu princípu právnej istoty sťažovateľka opätovne uvádza, že všeobecné súdy by v skutkovo a právne zhodnej alebo obdobnej veci mali postupovať rovnako.

32. Sťažovateľka napokon prezentuje vedomosť o tom, že poverenie na rozhodnutie prostredníctvom vyššieho súdneho úradníka je možnosť, nie povinnosť súdu, avšak s prihliadnutím na konkrétne okolnosti veci dané neexistenciou opravných prostriedkov, ktorými by bolo možné napadnúť rozhodnutie o nepripustení zmeny žaloby, ako aj rozhodovaním mimo pojednávania bolo

na mieste takýto postup využiť, keďže by tým sťažovateľka nadobudla priestor na odstránenie zjavných väd rozhodnutia podaním sťažnosti podľa § 239 CSP.

33. Na podklade už uvedených skutočností sťažovateľka zotrúva na podanej ústavnej sťažnosti a navrhuje ústavnému súdu rozhodnúť v súlade s návrhom obsiahnutým v ústavnej sťažnosti.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

34. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania vo veci ústavnej sťažnosti, keďže na základe podaní okresného súdu, zúčastnenej osoby a sťažovateľky, berúc do úvahy skutočnosti vyplývajúce zo spisu okresného súdu vzťahujúceho sa na konanie vedené pod sp. zn. 26 Cb 17/2019, dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

35. Podstata námietok sťažovateľky tkvie v nedostatočnosti a arbitrárnosti odôvodnenia rozhodnutia súdu prvej inštancie vo veci sťažovateľkou podaných návrhov na zmenu žaloby.

36. V nadväznosti na sťažnostnú argumentáciu sťažovateľky ústavný súd, vychádzajúc zo svojho ústavného postavenia a poukazujúc na svoju stabilizovanú judikatúru, zdôrazňuje, že vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96), a preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecným súdom bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.).

37. V kontexte skutočnosti, podľa ktorej je ústavnou sťažnosťou napadnuté procesné rozhodnutie – uznesenie, vo vzťahu ku ktorému sa, ako to zúčastnená osoba namieta, uplatňujú zákonné požiadavky vyplývajúce z § 236 CSP, v súlade s ktorými je *inter alia* súčasťou takéhoto uznesenia stručné odôvodnenie, ústavný súd uvádza nasledujúce skutočnosti.

38. Vo svojej rozhodovacej činnosti už ústavný súd zdôraznil, že uznesenie predstavuje jednoduchšiu procesnú formu rozhodovania všeobecných súdov, avšak i ono musí obsahovať aspoň stručné odôvodnenie. Stručná forma odôvodnenia predstavuje predovšetkým objasnenie základných dôvodov, ktoré viedli k prijatiu uznesenia a ktoré sú spôsobilé výrok uznesenia rozumne a preskúmateľným spôsobom vysvetliť. Rozumné a preskúmateľné odôvodnenie výroku uznesenia tak predstavuje základné formulačné pravidlo, kde z osobitostí konkrétneho prípadu budú vyplývať osobitosti odôvodnenia v intenciách právneho posúdenia, t. j. prečo súd na konkrétne skutkové okolnosti aplikoval, resp. zvolil tento procesný postup a rozhodol tak, ako to je uvedené v enunciacii

uznesenia (nález č. k. I. ÚS 164/2019 z 28. apríla 2020, k tomu pozri aj ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 861.).

39. Rešpektujúc judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), ústavný súd vo svojej ustálenej judikatúre neustále pripomína, že jedným z kľúčových princípov spravodlivého súdneho konania, ako ich garantuje čl. 6 ods. 1 dohovoru a tiež čl. 46 ods. 1 ústavy (obdobne aj čl. 36 ods. 1 listiny), je aj právo na náležité súdne odôvodnenie rozhodnutia. Jeho obsahom je právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré preskúmateľným spôsobom, jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Princíp spravodlivosti („fairness“) pritom zaväzuje súdy, aby pre svoje rozhodnutia poskytli dostatočné a relevantné dôvody (napr. III. ÚS 135/04, III. ÚS 198/05, III. ÚS 34/07). Potreba náležite odôvodniť súdne rozhodnutie je daná tiež vo verejnom záujme, pretože je jednou zo záruk, že výkon spravodlivosti nie je arbitrárny, neprehľadný a že rozhodovanie súdu je kontrolovateľné verejnosťou (IV. ÚS 296/09).

40. Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre vzťahujúcej sa na interpretáciu čl. 6 ods. 1 dohovoru už rovnako uviedol, že toto ustanovenie dohovoru zaväzuje súd uviesť dôvody svojho rozhodnutia, pričom rozsah tejto povinnosti sa môže líšiť v závislosti od povahy rozhodnutia. S prihliadnutím na uvedené je potrebné zohľadniť aj rôznorodosť návrhov, ktoré strana konania môže podať na súdoch, ako aj rozdiely existujúce v zmluvných štátoch v súvislosti s právnou úpravou, so zvyklosťami, s právnymi názormi a vynášaním a vyhotovovaním rozhodnutí (rozsudok ESLP vo veci Ruiz Torija a Hiro Balani v. Španielsko z 9. 12. 1994, sťažnosť č. 18390/91, § 29). Skutočnosť, že súd neprejedná každú podrobnosť tvrdenú stranou konania, nie je sama osebe v rozpore s požiadavkou spravodlivého prejednávania veci. Podstatné však je, aby sa neprehliadlo právo strany konania byť vypočutou a aby súd posúdil tvrdenia strany konania, hoci sa to explicitne neodrazí v konečnom rozhodnutí (rozhodnutie ESLP vo veci Z. a E. v. Rakúsko z 13. 10. 1986, sťažnosť č. 10153/82).

41. V neposlednom rade je pre ústavnú akceptovateľnosť odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyhnutné aj to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým všeobecný súd na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že práve tieto súdy majú poskytovať v súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov strán v konaní (m. m. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09).

42. Zákonná právna úprava na rozdiel od predchádzajúcej priamo stanovuje, čo možno považovať za zmenu žaloby. V zmysle § 140 ods. 1 a 2 CSP je zmenou žaloby návrh, ktorým sa rozširuje uplatnené právo alebo sa uplatňuje iné právo (odsek 1), ako aj podstatná zmena alebo doplnenie rozhodujúcich skutočností tvrdených v žalobe (odsek 2).

43. Zákonná právna úprava obsiahnutá v § 143 CSP rovnako stanovuje prípady, keď súd zmenu žaloby nepripustí, a to v prípade, že by výsledky doterajšieho dokazovania nemohli byť podkladom na konanie o zmenenej žalobe (i) alebo ak by na konanie o zmenenej žalobe bol vecne a kauzálne príslušný iný súd (ii).

44. V návrhoch na zmenu žaloby sťažovateľka, obdobne ako to robí aj v ústavnej sťažnosti, prezentovala svoju nosnú argumentáciu založenú na existencii tzv. kvantitatívnej zmeny žaloby (rozšírenie uplatneného práva), ako aj existencii totožného skutkového a právneho stavu, ktorými odôvodňovala splnenie podmienok na pripustenie týchto zmien (k tomu pozri bod 4 tohto nálezu). V konkrétnostiach rovnako uviedla, že neexistujú dôvody na nevyhovenie návrhom na zmenu žaloby (§ 143 CSP).

45. Ústavný súd už s prihliadnutím na názor právnej teórie akcentoval v súvislosti s rozhodovaním o zmene žaloby podľa právnej úpravy obsiahnutej v § 95 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (v podstate totožnej s tou, ktorá je obsahom relevantných ustanovení § 143 ods. 1 a 2 CSP), že dispozícia strany v konaní, ktorou chce meniť návrh, je obmedzená iba súhlasom súdu. Súd pri úvahe o tom, či bude súhlasiť so zmenou žaloby, môže zvažovať iba to, či výsledky doterajšieho konania (ako celku) môžu byť podkladom pre konanie o zmenenej žalobe. Ak to tak je, musí so zmenou návrhu súhlasiť (nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 472/2014). Z uvedeného zároveň vyplýva to, že rozhodnutie zo strany súdu nemôže byť predmetom ničím neobmedzenej voľnej úvahy.

46. V § 143 ods. 1 CSP uvádzaný dôvod nepripustenia zmeny žaloby sa pritom opiera o hospodárnosť konania. Pokiaľ by výsledky doterajšieho konania nemohli byť dostatočným predpokladom aj pre konanie o zmenenej žalobe (posúdenie vždy závisí od konkrétneho prípadu), bolo by nehospodárne nútiť žalobcu uplatňovať si iný nárok, vyšší nárok alebo nárok na základe ďalších relevantných skutočností v novom konaní. Hospodárnosť možno vidieť aj v tom, že ak výsledky doterajšieho konania nie sú dostatočným predpokladom pre konanie o zmenenej žalobe, zmena predmetu sporu by bola vo vzťahu k doterajšiemu konaniu nehospodárna a mohla by konanie zbytočne predĺžiť. Vtedy je namieste, aby sa strana sporu domáhala nároku v rozsahu zmeny v novom konaní. Nedôvodné zamietnutie zmeny žaloby (v zmysle formalistického či úradníckeho zamietnutia) však zaťažuje súdy umelým navyšovaním počtu konaní, pričom vedie nielen k poškodeniu žalobcu z pohľadu nevyhnutnosti podania ďalšej žaloby či možnosti premlčania časti nároku, ale aj k poškodeniu strán v ďalších sporoch, a to s prihliadnutím na následnú súdnu zahltenosť.

47. Zo strohého odôvodnenia relevantnej časti napadnutého uznesenia okresného súdu možno identifikovať len a výlučne dôvod nepripustenia zmeny žaloby obsiahnutý v § 143 ods. 1 CSP. Chýba v ňom však uvedenie konkrétnych argumentov, ktoré, berúc do úvahy zákonnú právnu úpravu obsiahnutú v Civilnom sporovom poriadku, okresný súd viedli k záveru o nepripustení návrhov podaných sťažovateľkou na zmenu žaloby. Za preskúmateľné pritom nemožno považovať rozhodnutie, ktorým všeobecný súd stroho uvedie, že dôvod nepripustenia zmeny žaloby je daný, keďže „nároky vznikli po podaní žaloby na súd a na základe nových dôkazov (faktúr a výziev)“, v konkrétnostiach však k samotnému posúdeniu predmetného dôvodu nepripustenia zmeny žaloby žiadnu bližšiu argumentáciu s prihliadnutím na predmet sporu v materiálnom poňatí neuvedie.

48. Pokiaľ v návrhoch na zmenu žaloby sťažovateľka ako žalobkyňa uviedla v konkrétnostiach argumentáciu pre posúdenie prípustnosti zmien žaloby podstatnú, odvolávajúc sa na relevantnú právnu úpravu, potom je pre ústavnú udržateľnosť rozhodnutia o takýchto návrhoch nevyhnutné, aby sa všeobecný súd s konkrétnou argumentáciou v hraniciach daných zákonnou právnu úpravou náležitým spôsobom aj vysporiadal.

49. Napokon nemožno obchádzať ani skutočnosť, že odôvodnenie rozhodnutia, ktorému chýba akékoľvek vysporiadanie sa s argumentáciou strany v konaní, nenapĺňa atribúty rozhodnutia spravodlivého a presvedčivého, teda takého, ktoré by bolo možné považovať za rozhodnutie zabezpečujúce spravodlivú ochranu práv a oprávnených záujmov strán v konaní.

50. Absencia riadneho odôvodnenia napadnutého uznesenia okresného súdu vo vzťahu k prezentovanému záveru o tom, že výsledky doterajšieho konania nemožno považovať za vhodný podklad pre rozhodovanie o zmenenej žalobe, ako aj vo vzťahu k argumentácii prezentovanej sťažovateľkou v samotných návrhoch bráni preskúmať to, akými úvahami sa okresný súd riadil pri rozhodovaní o predmetných návrhoch na pripustenie zmeny žaloby. Uvedené má za následok, že napadnuté uznesenie okresného súdu je potrebné kvalifikovať ako nepreskúmateľné, a tým aj arbitrárne. Ak sa totiž všeobecný súd nevysporiada aspoň stručne s argumentmi uvádzanými v návrhu a rovnako stručne neodôvodní svoj záver pre nevyhovenie návrhu, potom jeho rozhodnutie vykazuje znaky svojvôle bez opory v zákone. Podľa názoru ústavného súdu napadnuté uznesenie okresného súdu neumožňuje náležitým spôsobom preskúmať, či bola/nebola splnená základná zákonná požiadavka na nepripustenie zmeny žaloby tak, ako to vyžaduje ustanovenie § 143 CSP. Bližšiu argumentáciu v tomto smere spôsobilú preukázať opak okresný súd neprezentoval ani vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti.

51. S prihliadnutím na skutočnosti uvádzané predovšetkým v bodoch 42 až 50 tohto nálezu ústavný súd dospel k záveru, že odôvodnenie napadnutého uznesenia okresného súdu je nepreskúmateľné pre absenciu základných argumentov, ktoré by boli spôsobilé výrok II napadnutého uznesenia rozumne a preskúmateľným spôsobom vysvetliť. Ústavný súd preto rozhodol, že výrokom II napadnutého uznesenia okresného súdu došlo k porušeniu práv sťažovateľky na súdnu ochranu a na spravodlivé súdne konanie (bod 1 výroku tohto nálezu).

52. Keďže záver ústavného súdu o porušení práv napadnutým uznesením okresného súdu je založený na nedostatočnosti jeho odôvodnenia (výroku II napadnutého uznesenia okresného súdu), argumentácia zúčastnenej osoby obsiahnutá v bodoch 19 a 20, ktorej cieľom je, ako to správne podotýka sťažovateľka, nahradiť právne posúdenie, ktoré mal deklarovat' v napadnutom uznesení samotný súd, irelevantná, a preto sa ňou ústavný súd z vecného hľadiska nezaoberal.

53. Rovnako záver o ústavnej neudržateľnosti výroku II napadnutého uznesenia okresného súdu nemôže zneistiť sama osebe skutočnosť, že v konkrétnych okolnostiach môže sťažovateľka podať vo veci rozšíreného práva novú žalobu. Žalobca má ako *dominus litis* možnosť realizovať svoje postavenie v súdnom konaní predovšetkým tým, že podá samotnú žalobu, ale aj tým, že ňou následne má možnosť disponovať, a to aj tým spôsobom, že podá návrh na jej zmenu. Navyše, nemožno v tomto smere opomíňať ani už spomínaný princíp hospodárnosti konania (čl. 17 CSP) zakomponovaný do relevantného ustanovenia § 143 ods. 1 CSP a jeho prežarovania v rámci systému justície ako takej, čo je nevyhnutým predpokladom existencie fungujúcej a rýchlej spravodlivosti.

54. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd rozhodol o tom, že výrokom II napadnutého uznesenia okresného súdu boli porušené základné právo sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (§ 133 ods. 2 prvá veta zákona o ústavnom súde), rozhodol zároveň aj o zrušení výroku II napadnutého uznesenia okresného súdu a vec vrátil

vo vymedzenom rozsahu okresnému súdu na ďalšie konanie tak, ako to je uvedené v bode 2 výroku tohto nálezu [§ 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde].

55. V súlade s § 134 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde je okresný súd po vrátení veci na ďalšie konanie povinný ju znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu predovšetkým v kontexte rozumného a preskúmateľným spôsobom vysvetleného záveru k návrhom sťažovateľky na zmenu žaloby.

56. Už len pre úplnosť ústavný súd v súvislosti s námietkou obsiahnutou v bode 15 tohto nálezu potvrdzuje tak, ako to uvádza zúčastnená osoba v bode 23 tohto nálezu, že poveriť rozhodovaním vyššieho súdneho úradníka je možnosťou, nie povinnosťou súdu, takže samotná skutočnosť, že v predmetnej veci rozhodoval sudca, a nie vyšší súdny úradník, nemá ústavnoprávny rozmer. Na druhej strane, preskúmaním argumentácie sťažovateľky obsiahnutej v bode 15 tohto nálezu musí ústavný súd zvýrazniť aj napriek zmene procesných pravidiel stále pretrvávajúci stav charakterizovaný oklieštením možnosti podať v prípade rozhodnutia vydaného vo veci zmeny žaloby opravný prostriedok v podobe odvolania [§ 202 ods. 3 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku a § 357 CSP *a contrario*]. Uvedená procesná nedokonalosť pritom za situácie nevyužitia možnosti poveriť rozhodnutím vyššieho súdneho úradníka (a následne sudcu, ktorý by sa prípadnými namietanými vadami rozhodovania mohol zaoberať a relevantným spôsobom na ne reagovať) v konečnom dôsledku zahlcuje ústavný súd v niektorých prípadoch nad únosnú mieru. Využitím inštitútu rozhodovania prostredníctvom vyššieho súdneho úradníka by sa pritom neúmerná zahľtenosť ústavného súdu preskúmaním rozhodnutí vydaných súdmi prvej inštancie mohla aspoň čiastočne zmierniť. V konkrétnych okolnostiach veci však ústavný súd akcentuje aj to, že vníma argumentáciu sťažovateľky skôr ako poukaz na legislatívnu nedokonalosť, nie ako poukaz na vadu procesného postupu zo strany okresného súdu.

57. Napokon námietka o porušení princípu právnej istoty a legitímneho očakávania je rovnako bez ústavnej relevancie v konkrétnom prípade, a to predovšetkým s prihliadnutím na nosný dôvod vyslovenej neústavnosti napadnutého uznesenia okresného súdu, ktorým je nedostatočnosť odôvodnenia. Preskúmanie argumentácie založenej na skutočnosti, že rôzne sudy prvej inštancie rozhodli o skutkovo a právne zhodných procesných návrhoch odlišne, je preto za danej situácie minimálne predčasné. Rozhodnutie ústavného súdu vo veci ústavnej sťažnosti a vyslovenie porušenia práv zaručených ústavou, listinou a dohovorom napadnutým uznesením okresného súdu totiž žiadnym spôsobom neprejudikuje samotné rozhodnutie všeobecného súdu vo veci návrhov. Preskúmanie ústavnej udržateľnosti vecného posúdenia zo strany súdov je pritom nevyhnutným predpokladom pre záver o namietanom porušení právnej istoty a legitímneho očakávania.

V.

Trovy konania

58. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 691,34 eur.

59. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

60. Náhradu trov konania ústavný súd priznal za 3 úkony právnej služby realizované v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, písomné podanie ústavnej sťažnosti a podanie repliky) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky.

61. Pri výpočte sumy náhrady trov konania v predmetnom konaní ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2021 v sume 181,17 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky), tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2021 v sume 10,87 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Celková suma priznanej náhrady trov konania po jej navýšení o daň z pridanej hodnoty (právna zástupkyňa sťažovateľky je platcom dane z pridanej hodnoty) tak predstavuje sumu 691,34 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

62. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. januára 2022

Ladislav Dudíťš
predseda senátu